

Sygn. akt VI ACa 1390/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie: Przewodniczący - Sędzia SA - Małgorzata Borkowska
Sędzia SA - Krzysztof Tucharz (spr.)

Sędzia SA - Agata Wolkenberg

Protokolant - sekr. sądowy Martyna Arcon

po rozpoznaniu w dniu 11 września 2018 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa J. F. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 października 2015 r., sygn. akt XXV C 218/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od J. F. (1) na rzecz Skarbu Państwa- (...) kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem częściowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI ACa 1390/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 5 lutego 2015 r. skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – (...) powód J. F. (1) wniósł o zasądzenie od strony pozwanej, na jego rzecz kwoty 516.607,29 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2012 r. do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na pozew Skarb Państwa – (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 19 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i odstąpił od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

W dniu 1 sierpnia 2011 r. pozwany Skarb Państwa – (...) zawarł z konsorcjum firm w którego skład wchodziły: (...) S.A. z siedzibą w W., (...) z siedzibą w P. i (...) Sp. z o.o. w C. umowę na kontynuację projektowania i wykonania robót budowlanych w zakresie Autostrady (...) od K. na odcinku od km(...)

W stanowiących integralną część tej umowy – Warunkach Szczegółowych Kontraktu przewidziano możliwość zatrudnienia przez Konsorcjum podwykonawców ale pod warunkiem uzasadnienia tego przez wykonawcę na piśmie i zaakceptowanie takich podmiotów przez zamawiającego. W tym celu wykonawca zobowiązany był przedłożyć

zamawiającemu nie później niż 28 dni przed złożeniem dokumentów wymaganych w kodeksie cywilnym dla akceptacji podwykonawcy informacji o zamiarze zatrudnienia podwykonawcy określając zakres prac przewidzianych do podzlecenia.

Następnie zamawiający po otrzymaniu opinii Inżyniera Kontraktu wraz z projektem umowy zawartej przez podwykonawcę z wykonawcą, podejmuje w ciągu 3 dni decyzję polegającą na wyrażeniu zgody na zawarcie tejże umowy.

Jeżeli zamawiający w ciągu 14 dni od otrzymania projektu umowy z podwykonawcą wraz z podanym team wynagrodzeniem podwykonawcy nie zgłosi na piśmie sprzeciwu lub zastrzeżeń oznaczać to będzie, że wyraził zgodę na zawarcie umowy podwykonawczej.

W razie uzyskania zgody zamawiającego na zawarcie przez wykonawcę umowy z podwykonawcą lub niezgłoszenie sprzeciwu w ww. terminie wykonawca, przed skierowaniem podwykonawcy do realizacji robót był bezwzględnie zobowiązany do przedłożenia zamawiającemu zawartej z podwykonawcą umowy wraz z podanym wynagrodzeniem podwykonawcy o treści zgodnej z zatwierdzonym przez zamawiającego projektem umowy.

W dniu 18 sierpnia 2011 r. (...) S.A. wystawiła dokument pod nazwą „Zamówienie: (...)”, w którym zamówiła u J. F. (1), prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Firma (...) J. F. (2) wykonawca prac budowlano – montażowych przy budowie przepustów w pasie autostrady i na drogach dojazdowych autostrady (...) odcinek (...) za cenę jednostkową netto 31,50 zł za roboczogodzin w ilości według kart czasu pracy z terminem płatności faktury VAT w ciągu 14 dni.

Pracownicy firmy powoda wykonywali tego rodzaju prace w listopadzie i grudniu 2011 r. oraz w styczniu 2012 r. Zrealizowane roboty były potwierdzone w comiesięcznych zestawieniach przepracowanych godzin.

Z powyższego tytułu powód wystawił spółce (...) faktury VAT tj.:

- 1) nr (...) z dnia 30 listopada 2011 r. na kwotę 233.304,75 zł netto (286.964,84 zł brutto),
- 2) nr (...) z dnia 30 grudnia 2011 r. na kwotę 182.062,50 zł netto (227.626,87 zł brutto),
- 3) nr (...) z dnia 31 stycznia 2012 r. na kwotę 82.939,50 zł netto (102.015,58 zł brutto).

W dniu 24 stycznia 2012 r. wykonawca zapłacił powodowi część należności z faktury nr (...) w kwocie 100.000 zł.

Pozostałe należności nie zostały uregulowane przez spółkę (...).

Pismem z dnia 28 maja 2012 r. powód zgłosił swoje wierzytelności na łączną kwotę 516.607,29 zł w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację wskazanej wyżej spółki.

W dniu 6 września 2012 r. powód wystąpił do (...) Oddział w W. z wnioskiem o wypłatę, na jego rzecz, kwoty 516.607,29 zł która przysługiwała mu od upadłej spółki, powołując się na przepisy ustawy z dnia 28 czerwca 2012 r. o spłacie niektórych niezaspokojonych należności przedsiębiorców, wynikających z realizacji udzielonych zamówień publicznych.

Następnie, pismem z dnia 12 listopada 2012 r. wezwał pozwanego do zapłaty ww. kwoty, w terminie do dnia 23 listopada 2012 r.

W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie.

Nie zostały bowiem spełnione niezbędne przesłanki do powstania solidarnej odpowiedzialności inwestorów za zapłatę wynagrodzenia powoda, jako podwykonawcy.

Po pierwsze nie doszło do zawarcia umowy podwykonawczej na piśmie co przewiduje art. 647¹ § 4 k.c.

Spółka (...) zleciła powodowi wykonanie prac budowlano – montażowych przy czym zamówienie (...) było dokumentem pochodzącym tylko od tej jednej strony, brak jest natomiast w nim oświadczenia woli i podpisu powoda. Nie spełnia on zatem wymogu pisemnej formy umowy podwykonawczej. Tak więc już tylko ta okoliczność przesądza o niemożności powstania po stronie pozwanego, jako inwestora odpowiedzialności solidarnej z wykonawcą robót, o której mowa w art. 647¹ § 5 k.c.

Po drugie, nie została wyrażona przez pozwanego w jakiegokolwiek formie zgoda na zatrudnienie firmy powoda, jako podwykonawcy. Żaden z dokumentów załączonych jako dowody w niniejszej sprawie nie wskazuje bowiem aby powód został formalnie zgłoszony pozwanemu na przedmiotowym kontrakcie.

Powód nie wykazał również, aby pozwany wyraził zgodę na zawarcie umowy podwykonawczej w sposób dorozumiany (przez czynności konkludentne). W tym ostatnim przypadku inwestor musiałby znać osobę podwykonawcy oraz wszystkie istotne postanowienia konkretnej umowy podwykonawczej, a szczególnie te, które decydują o wysokości wynagrodzenia podwykonawcy.

Pozwany dopiero po zakończeniu zleconych powodowi przez wykonawcę robót powziął wiedzę o istnieniu zaległości płatniczych upadłej spółki wobec powoda (z pisma powoda z dnia 13 maja 2012 r.).

W rezultacie nie było podstaw do przyjęcia, iż pozwany jest zobowiązany do zapłaty powodowi dochodzonej pozwem należności, co skutkowało oddaleniem powództwa w całości.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd oparł na przepisie art. 102 k.p.c. mając na uwadze trudną sytuację materialną powoda oraz jego subiektywne przekonanie o zasadności swojego żądania.

W złożonej od tego wyroku apelacji powód zarzucił:

1) naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy tj.:

a) art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, wskutek błędnego przyjęcia, że jednostronnie podpisane oświadczenie spółki (...) zawarte w Zamówieniu (...) z 18 sierpnia 2011 r., nie spełnia wymogu pisemnej formy umowy podwykonawczej, o której mowa w ust. 647¹ § 4 k.c., przez co odpowiedzialność solidarna pozwanego i podwykonawcy zostaje wykluczona, podczas gdy powód otrzymał od tej spółki załączone do akt sprawy zamówienie a spółka otrzymała od pozwanego tożsamy egzemplarz z jego podpisem, co zgodnie z art. 78 § 1 k.c. stanowi dochowanie formy pisemnej,

b) art. 210 § 2¹ k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, tj. brak pouczenia powoda, występującego bez profesjonalnego pełnomocnika o treści art. 162, 207, 217 i 227 k.p.c., w konsekwencji czego powód nie miał wiedzy, iż powinien zgłosić wszelkie znane mu dowody na wykazanie twierdzeń, z których wywodzi skutki prawne, a w szczególności dowodów osobowych z zeznań świadków na okoliczności udowodnienia zasadności roszczenia, a w szczególności posiadanej przez pozwanego wiedzy o wykonywaniu prac budowlanych przez powoda w charakterze podwykonawcy, zakresu wykonywanych prac, terminu ich wykonania oraz przysługującemu powodowi wynagrodzenia z tytułu realizacji umowy, w konsekwencji czego sąd oddalił powództwo w wyniku nieudowodnienia roszczenia;

c) art. 299 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, tj. niedopuszczenie z urzędu dowodu z przesłuchania powoda w konsekwencji czego, doszło do uznania przez Sąd I instancji, iż powód nie wykazał przesłanek do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności pozwanego z wykonawcą;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

art. 78 § 1 poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że posiadanie przez powoda egzemplarza umowy zaopatrzonego jedynie w podpis spółki (...) nie spełnia wymogu formy pisemnej, a w konsekwencji, że taka umowa nie może stanowić podstawy do odpowiedzialności inwestora z art. 647¹ § 5 k.c., podczas gdy strony wymieniły między sobą dokumenty obejmujące treść oświadczeń woli a zatem doszło między stronami do zawarcia umowy powykonawczej w formie pisemnej.

W oparciu o przytoczone wyżej zarzuty powód wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od strony przeciwnej kosztów postępowania.

Ponadto zgłosił w apelacji wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków oraz powoda na okoliczność posiadanej przez pozwanego wiedzy o wykonywaniu prac budowlanych przez powoda w charakterze podwykonawcy, zakresu wykonywanych robót, terminu ich wykonania, wynagrodzenia za te prace, nadzoru dokonywanego nad pracownikami powoda a także o zobowiązanie spółki (...) do dostarczenia dokumentu „Zamówienie (...)” na okoliczność zawarcia umowy w formie pisemnej.

Pozwany wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – (...) kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik pozwanego podniósł również zarzut częściowego przedawnienia dochodzonych przez powoda roszczeń.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda podlega oddaleniu, jako pozbawiona uzasadnionych podstaw prawnych.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny nie podziela zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.c. wskutek rzekomo błędnego przyjęcia, że nie został spełniony wymóg zawarcia umowy podwykonawczej na piśmie w wyniku pominięcia okoliczności, że umowa ta doszła do skutku w sposób wskazany w art. 78 § k.c.

Trzeba tu bowiem zauważyć, że ten ostatni przepis stanowiący, iż do zawarcia umowy wystarczy wymiana dokumentów obejmujących treść oświadczeń woli, z których każdy jest podpisany przez jedną ze stron lub dokumentów, z których każdy obejmuje oświadczenie woli jednej ze stron i jest przez nią podpisany nie ma zastosowania w niniejszej sprawie.

Z przedstawionego przy pozwie dokumentu (k. 7 a.s.) wynika, że zawierał on jedynie oświadczenie woli zamawiającego tj. (...) S.A., na którym nota bene brak jest podpisu Prezesa Zarządu tej spółki. Jeżeli nawet taki sam dokument podpisał powód to nie został spełniony wymóg złożenia przez niego osobnego oświadczenia woli.

Poza tym z treści owego zamówienia nie wynika – w jakiej ostatecznie wysokości miałyby przysługiwać powodowi wynagrodzenie za zlecone w sposób ogólny prace. Podana tam została tylko stawka roboczogodziny (31,50 zł netto) bez wskazania chociażby orientacyjnego czasu, jaki należy przeznaczyć na wykonanie prac budowlano – montażowych.

Tryb zatrudniania podwykonawców przez pozwanego został szczegółowo unormowany w umowie z dnia 1 sierpnia 2011 r. której częścią stały się tzw. Warunki Szczegółowe Kontraktu.

Aby uznać, iż pozwany w sposób milczący (bierny) wyraził zgodę na zatrudnienie firmy powoda jako podwykonawcy musiałaby zostać dochowana procedura przewidziana w owych warunkach, co nie miało miejsca.

Również tzw. zgoda czynna wyrażona w sposób dorozumiany poprzez akceptowanie przez pozwanego obecności firmy powoda na przedmiotowej inwestycji nie wchodziła tu w grę wobec obiektywnej niemożności zapoznania się inwestora z treścią umowy podwykonawczej dotyczącej wykonania określonych robót skoro tego rodzaju czynność prawna, nie została zawarta w formie pisemnej. W tym stanie rzeczy jako nieistotny należy ocenić zarzut niedopełnienia przez Sąd wymogu pouczenia powoda o treści przepisów wymienionych w art. 210 § 2¹ k.p.c. tj. o art. 162, 207, 217 i 229 k.p.c.

Gdyby nawet powód uzyskał wówczas wiedzę o treści ww. przepisów i złożył wnioski dowodowe, które zawarł w apelacji to i tak podlegałyby one oddaleniu gdyż prowadzenie postępowania dowodowego na wskazane w apelacji okoliczności było bezprzedmiotowe z racji uchybienia przez wykonawcę i powoda obowiązkowi przewidzianemu w art. 647¹ § 4 k.c.

Ubocznie należy przyznać racje pełnomocnikowi strony pozwanej gdy podniósł on z ostrożności procesowej zarzut przedawnienia, w stosunku do Skarbu Państwa – (...), roszczeń wynikających z dwóch faktur wystawionych przez powoda w dacie: 30 listopada 2011 r. na kwotę 186.964,84 zł i 30 grudnia 2011 r. na kwotę 227.626,87 zł.

Płatność tych należności przez (...) S.A. z siedzibą w W. powinna była nastąpić w terminie 14 dni licząc od daty otrzymania faktury i po bezskutecznym upływie ww. terminów rozpoczynałby się bieg przedawnienia roszczeń wobec Skarbu Państwa, którego odpowiedzialność oparta na art. 647 § 5 k.c. ma charakter gwarancyjny.

Faktura nr (...) z dnia 30 grudnia 2011 r. wpłynęła do wykonawcy w dniu 2 stycznia 2012 r. (k. 15) i powinna zostać uregulowana do dnia 16 stycznia 2012 r., natomiast brak jest danych dotyczących daty otrzymania przez (...) S.A. wcześniejszej faktury nr (...) z dnia 30 listopada 2011 r. (k. 10 a.s.).

Niewątpliwie musiało nastąpić to wcześniej niż w przypadku faktury z dnia 30 grudnia 2011 r. a napewno dochodzona niniejszym pozwem kwota (z faktury nr (...) – 186.964,84 zł) była wymagalna najpóźniej 25 stycznia 2012 r. skoro wykonawca zapłacił powodowi część należności z ww. faktury w kwocie 100.000 zł (k. 14 a.s.) w dniu 24 stycznia 2012 r. Tymczasem niniejszy pozew został złożony do Sądu dopiero 6 lutego 2015 r.

Strona powodowa pozostaje przy tym w błędzie podnosząc w piśmie z dnia 27 marca 2018 r. (k. 505) argument, że doszło do przerwania biegu przedawnienia roszczenia z faktury nr (...) z tej przyczyny, iż wykonawca regulując z niej kwotę 100.000 zł uznał istnienie roszczenia powoda.

Należy bowiem zauważyć, iż zgodnie z treścią art. 372 k.c. – przerwanie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników. Zatem wskazane wyżej zachowanie wykonawcy nie mogło wpłynąć ujemnie na sytuację prawną pozwanego.

Resumując Sąd Apelacyjny podziela w całości ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego jak też ich ocenę prawną, uznając zarzuty apelacji powoda za pozbawione uzasadnionych podstaw prawnych, co skutkuje oddaleniem wniesionego środka odwoławczego z mocy art. 385 k.p.c.

Odnośnie rozstrzygnięcia dotyczącego kosztów postępowania w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny uznał, że należy zastosować art. 102 k.p.c. ale w wersji mniej korzystnej dla powoda niż miało to miejsce w postępowaniu pierwszoinstancyjnym tj. poprzez zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – (...) 50% należnego temu podmiotowi wynagrodzenia z tytułu zastępstwa procesowego pozwanego Skarbu Państwa w postępowaniu przed Sądem II instancji tj. kwoty 2.700 zł.

Powód decydując się na zaskarżenie wyroku Sądu Okręgowego którego motywy były mu znane powinien brać pod uwagę możliwość przegrania sprawy i związane z tym konsekwencje finansowe.

Dlatego też odstąpienie od obciążania go w całości obowiązkiem zwrotu kosztów należnych podmiotowi wykonującemu zastępstwo procesowe strony przeciwnej nie byłoby rozstrzygnięciem właściwym.